

Българска, хърватска, словашка и чешка фразеология в края на първото десетилетие на новия век – опит за съпоставителна рекапитулация

Павел Крейчи, Масариков университет, Бърно

The paper deals with a contrastive recapitulation and a selective analysis of the main publications, dealing with the Czech, Slovak, Croatian and Bulgarian phraseology – from the beginning of the modern scientific research till 2010.

Key words: Phraseology; Idiomatics; Czech Phraseology; Slovak Phraseology; Croatian Phraseology; Bulgarian Phraseology; Phraseological Dictionaries

Фразеологията като научна лингвистична дисциплина в своя модерен вид започва да става центъра на вниманието едва след Втората световна война (благодарение на руския лингвист В. В. Виноградов). В отделните национални езиковедски изследвания разработването на фразеологичните проблеми и въпроси започва малко по-късно. В настоящата статия бихме искали да представим една съпоставителна картина на това, докъде е стигнало проучването на фразеологията при чехите, словациите, хърватите и българите за последните 40 години. Бихме искали и в съпоставителен аспект да обърнем внимание преди всичко на: 1) монографиите, в които за пръв път се разглежда фразеологията като сравнително самостоятелна езиковедска дисциплина и които са предвидени както като теоретична обработка на самата дисциплина, така и като опит за комплексно проучване на особеностите на една национална фразеология; 2) тълковните фразеологични речници, в които се описва богатството на една национална фразеология и които по този начин всъщност доказват способността на съответните езиковеди лексикографи да направят такъв речник; 3) преводните фразеологични речници (тук обаче ще направим едно допълнително уточнение – ще се спрем само на такива речници, които съдържат материал от нашите четири анализирани езици) и 4) другите публикации като: библиографии, терминологични речници, специализирани фразеологични речници или монографии, монографии, които се занимават с анализирането на фразеологията на избраните от нас четири езика.

1) Монографии

Първият от езици, на които се появява написана с висока научна ерудиция монография, е словашкият. Йозеф МЛАЦЕК след публикуването на своята докторска дисертация *Zo syntaxe frazeologických jednotiek* (1972) издава труда си *Slovenská frazeológia* (1977), където разработва фразеологията по-скоро в теоретичен аспект, разглежда началото на модерно проучване на фразеологичните единици (ФЕ) и описва и коментира съвременното състояние в тази научна област в Словакия. Още преди Млацек обаче се появява самостоятелно разработена статия за фразеологията „*Frazeológia*“ в учебника на Павол ОНДРУС *Slovenská lexikológia II* (1972)¹. Най-плодотворен период за този род научни изследвания обаче представляват 80-те години на ХХ в. През 1982 г. излизат два учебника по фразеология – в Чехия *Idiomatika a frazeologie češtiny* на Франтишек ЧЕРМАК, в България *Българска фразеология* на Кети НИЧЕВА². През 1984 г. излиза вече второ, преработено и допълнено издание на *Slovenská frazeológia* на Йозеф МЛАЦЕК, а през 1985 г. се появява публикацията *Česká lexikologie* на чешките езиковеди Йосеф ФИЛИПЕЦ и Франтишек ЧЕРМАК. Сериозно място в нея заема разделът *Frazeologie a idiomatika*, написан от Франтишек ЧЕРМАК.

¹ Виж рецензията на Иржи Дамборски (1974).

² Самата авторка обаче посочва 1983 г. като година на издаване (Ничева 1993: 458, 461).

Този раздел всъщност може да се смята за „чешката фразеологична монография“, без значение, че е „скрита“ в рамките само на един лексикологичен раздел. Една година по-късно, в България се появяват две изследвания от Веса КЮВЛИЕВА-МИШАЙКОВА, свързани с българската фразеология. Едното от тях се нарича *Фразеологизмите в българския език* (второто ще споменем по-късно). По отношение на теорията авторката представя различна гледна точка в сравнение с К. Ничева, което също личи и от редица полемични статии в списание *Български език* (Добрикова 2008: 18). През следващата година, през 1987 г. К. Ничева издава монографията си *Българска фразеология*. Сравнително голямото количество фразеологични монографии през 80-те години приключва с две изследвания от 1989 г. – методическото помагало *Frazeológia v škole* на словака Франтишек МИКО и раздел *Frazeologija* в рамките на по-големия труд *Leksikologija* на хърватската лингвистка Ясна МЕЛВИНГЕР. От посочените данни личи, че 80-те години имат изключително важно значение за развитието на фразеологията като модерна научна дисциплина. Това мнение ще бъде потвърдено също така и от един друг вид научни издания (преди всичко речници). След „бума“ на издания предимно с теоретична насоченост през 80-те години следва една почти двадесетгодишна пауза, след която отново се появяват нови монографии, част от тях са всъщност събрани съчинения на богатата теоретична дейност на пионерите на чешката, словашката и хърватската фразеология: *Frazeologie a idiomatika česká a obecná* (2007) на Франтишек ЧЕРМАК, *Tvari a tváre frazém v slovenčine* (2001) и *Štúdie a state o frazeológii* (2008) на Йозеф МЛАЦЕК и *Hrvatska frazeologija* (2007) на Антица МЕНАЦ.

2) Тълковни фразеологични речници

2.1. Основни тълковни фразеологични речници – свързани са с чешката, хърватската и българската фразеология. Интересното е, че се различават както по количеството представен материал, така и по методология и по година на издаване. Още през 70-те години излиза двутомния *Фразеологичен речник на българския език* (том I, 1974, том II, 1975; Кети НИЧЕВА, Сийка СПАСОВА-МИХАЙЛОВА, Кристалина ЧОЛАКОВА). Фразеологизмите в него са подредени по азбучен ред според първата буква на първата дума на ФЕ; в края на втория том е представен регистър на компонентите, които извън фразеологичната единица имат характер на автосемантична лексикална единица и при всеки един компонент – списък на фразеологизмите, в които се среща. През 1982 г. излиза еднотомен *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika* на Йосип МАТЕШИЧ. От 1983 г. започва да излиза *Slovník české frazeologie a idiomatiku*, който в крайна сметка е в четири тома (том I, *Přirovnání*, 1983; том II, *Výrazy neslovesné*, 1988; том III, *Výrazy slovesné A-P, R-Ž*, 1994; том IV, *Výrazy větné*, 2009; авторският колектив работи под ръководството на Франтишек ЧЕРМАК, Иржи ХРОНЕК и Ярослав МАХАЧ, том IV – под ръководство на Франтишек ЧЕРМАК, Ян ХОЛУБ, Рената БЛАТНА и Марие КОПРШИВОВА); единствено чешкият речник е преиздаден (първите три тома през 2009 г., *Výrazy slovesné* вече в едно книжно тяло). ФЕ в него са подредени по азбучен ред на семантично ключовите думи (същото важи и за речника на Й. Матешич). В сравнение с българския и (сърбо-)хърватския речник само чешкият съдържа чуждоезикови еквиваленти на чешките фразеологични единици (английски, немски, френски и руски). Към основните речници можем да добавим още един български речник, излязъл през 2005 г. – това е *Фразеологичен синонимен речник на българския език* на Ани НАНОВА.

2.2. Тълковни фразеологични речници с по-малък брой ФЕ – такива излизат най-вече в България. На първо място искаме да посочим *Нов фразеологичен речник на българския език /НФРБЕ/* (1993) на Кети НИЧЕВА, а освен него още *Фразеологичен речник на българския език /ФРБЕ/* (2002) на Мира НИЧЕВА и *Hrvatski frazeološki rječnik*

(2003) на Антица МЕНАЦ, Желка ФИНК АРСОВСКИ и Радомир ВЕНТУРИН. Ако приемем, че НФРБЕ е един вид допълнение или продължение на ФРБЕ от 70-те години, ФРБЕ на М. Ничева (подготвен, разбира се, в съавторство с К. Ничева /1923 г.–2000 г./, представлява речник за по-широка употреба, който включва и много нови или незабелязани до момента ФЕ в по-старите речници. Интересно е да се отбележи, че *Hrvatski frazeološki rječnik* е първият речник, който извежда в заглавието си определението *хърватски*. Обемът му на ФЕ в сравнение с речника на Й. Матешич обаче е по-скромен.

На второ място искаме да посочим речниците, които са по-скоро с маргинално значение в сравнение с вече споменатите. Това се дължи на самото им предназначение – за широката публика, за студентите филолози и под. От българските издания ще споменем *Кратък български фразеологичен речник* (1981) на Здравка АЛЕКСАНДРОВА и Палма БОГДАНОВА, предназначен за чуждестранни студенти, и *Малък фразеологичен речник на българския език* (1999) на Върбан ВЪТОВ, предназначен за студенти и издаден в рамките на поредицата *Учебен полилексикон*. Тук е и мястото да споменем многократно издавания словашки речник на Елена СМИЕШКОВА – *Malý frazeologický slovník* (1974, 1977, 1983, 1988, 1989), предназначен за студенти и широката публика, и чешкия синонимен речник на Йосеф Вацлав БЕЧКА, който освен синоними съдържа също така фразеологизми: *Slovník synonym a frazeologismů* (1977, 1982, предназначен за журналисти).

2.3. Тълковни фразеологични речници на пътя от старото към модерното схващане на фразеологията – такъв тип речници излизат само в Чехия и Словакия. Типичното при тях е смесването на понятията *фразеологизъм* и *фраза*, устойчиви словосъчетания с идиоматичен характер и без такъв, нагласа на единиците от паремиологичен тип, стар и от съвременната гледна точка вече неподходящ тип терминология и под. Речниците са три: *Slovenský frazeologický slovník* (1931 и 1934–37, Петер ТВЪРДИ), *Slovenské přísloví, porekadlá a úsloví* (1965, 1975, 1996 изд. Й. Млацек като *Slovenské přísloví a porekadlá*, 2006 изд. като *Slovenské přísloví, porekadlá, úsloví a hádanky*, първото издание обаче е още от 1896 г. с чешко заглавие *Slovenská přísloví, pořekadla a úsloví*, Адолф Петер ЗАТУРЕЦКИ) и *Lidová rčení* (1947, 1963, 1996, 2000, 2009, Ярослав ЗАОРАЛЕК). Както се вижда от сравнително честото преиздаване, особено популярни преди всичко са речникът на словака А. П. Затурецки и този на чеха Я. Заоралек.

3) Преводни фразеологични речници

Преводните фразеологични речници, съдържащи в известна степен български, хърватски, словашки и чешки ФЕ, са издавани единствено в Хърватия. Още през 1986 г. е издаден *Hrvatskosrpsko-češko-slovački frazeološki rječnik* (Антица МЕНАЦ, Дубравка СЕСАР, Рената КУХАР). Речникът е част от поредицата *Mali frazeološki rječnici* – инициативата на А. Менац. Същия речник е издаден отново през 1998 г., този път вече като *Hrvatsko-češko-slovački frazeološki rječnik (s indeksom čeških i slovačkih frazema)*. Вторият речник – *Hrvatsko-slavenski rječnik poredbenih frazema* (2006, Желка ФИНК АРСОВСКИ и кол.) – е опит за многоезичен фразеологичен речник, който съдържа определен вид фразеологични единици – устойчиви сравнения. Както се вижда, хърватските преводни фразеологични речници представляват опит за многоезичност в преводната фразеография, което можем да смятаме за положителен факт, от друга страна, този подход има своите отрицателни черти – хърватско-чешко-словашкият речник не дава никакви лингвистични характеристики, като към хърватските ФЕ само изрежда чешките и словашките им еквиваленти (вярно е, че намеренията на поредицата

не позволяват да се направи повече). Самият речник от речника на устойчивите сравнения е разположен на по-малко от половината от общо 440 страници на книгата. Почти 240 страници съдържат предговор, основни данни за речника, показалец и списък на източниците – всичко това на 9 езика. В никакъв случай не искаме изложеното в настоящия текст становище да се смята за някакъв вид критика към двата хърватски речника, но вторият случай обаче показва, че правенето на един такъв многоезичен речник е съпътствано с редица затруднения и изисква много компромисни решения, които невинаги са в полза на самия речник.

4) Други публикации (специализирани монографии и речници /диалектна или диахронна фразеология и др./, съпоставителни монографии, библиографии, терминология...)

В последната част на статията ни искаме да обърнем внимание на публикациите, които разработват някакъв определен аспект от фразеологията – в рамките на един език или в сравнителен план.

4.1. Специализирани монографии и речници – този тип публикации представляват най-често теоретична разработка на някакъв конкретен тип ФЕ (било то от формална или от семантична гледна точка). Теоретичната част на тези трудове е последвана много често от речник, затова е трудно такъв тип изследвания да се класифицират с едно определение. Устойчивите сравнения са предмет на анализ от българката Веса КЮВЛИЕВА-МИШАЙКОВА (*Устойчивите сравнения в българския език*, 1986) и хърватката Желка ФИНК АРСОВСКИ (*Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*, 2002). Тематичният аспект се забелязва в публикациите на словашките авторки Ема КРОШЛАКОВА и Катарина ХАБОВЦЯКОВА (*Človek v zrkadle frazeológie*, 1990; *Frazeologický slovník. Človek a příroda vo frazeológii*, 1996), чехкинята Ева МЪРХАЧОВА (*Názvy zvířat v české frazeologii a idiomatice*, 1999; *Názvy částí lidského těla v české frazeologii a idiomatice*, 2000) и българина Върбан ВЪТОВ (*Библията в езика ни. Речник на фразеологизмите с библейски произход*, 2002). Диахронния аспект в своите трудове пък е предпочела хърватката Лиляна КОЛЕНИЧ (*Riječ o riječima: iz hrvatske leksikologije i frazeologije 17. i 18. stoljeća*, 1998; *Riječi u svezama: povijest hrvatske frazeologije*, 2006), с хърватска диалектна фразеология се занимават Динко МАТКОВИЧ (*Rječnik frazema i poslovice govora Vrboske na otoku Hvaru*, 2004), Мира МЕНАЦ-МИХАЛИЧ (*Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj: s rječnikom frazema i značenjskim kazalom s popisom sinonimnih frazema*, 2005) и Йела МАРЕСИЧ заедно с Мира МЕНАЦ-МИХАЛИЧ (*Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima*, 2008).

4.2. Съпоставителни монографии – този тип публикации съдържат теоретична разработка по някакъв конкретен въпрос или тип ФЕ, само че единствено в сравнителен аспект. Що се отнася до съпоставителното проучване на чешкия, словашкия, хърватския и българския език, този тип публикации се появяват сравнително рядко. Засега са ни познати само три такива издания – и трите включват българска фразеология и фразеологизми, които са анализирани в съпоставка със словашкия (*Z bulharsko-slovenskej frazeológie*, 1998, Мария КОШКОВА; *Vlastné meno ako komponent slovenských a bulharských frazém*, 2008, Мария ДОБРИКОВА) или с чешкия език (*Bulharská a česká publicistická frazeologie ve vzájemném srovnání*, 2006, Павел КРЕЙЧИ).

4.3. Терминологични речници – речниците, които разработват лингвистична терминология, са сравнително много. Разбира се, те включват и фразеологична терминология. Невинаги обаче можем да се доверим напълно на данните, които четем от тях. По различни причини рядко информацията в тях е актуална и достатъчно пълна. Като се има предвид, че точно в областта на фразеологията терминологичният апарат

все още не е достатъчно установен, и то даже в рамките на една национална лингвистика, не ни изненадва нуждата от един качествен и изчерпателен речник на фразеологичната терминология. Такъв речник успяват да издадат в Словакия (*Frazeologická terminológia*, 1995, Йозеф МЛАЦЕК, Петер ДЮРЧО и кол.).

4.4. Библиографски справочници – за да можем да разберем мащаба на една национална фразеология (в смисъл на лингвистична дисциплина) и какви са нейните конкретни научни плодове, най-подходящо е да погледнем в библиографския ѝ списък, ако обаче има такъв. Най-актуалната библиография на една национална фразеология е издадена в Хърватия (*Bibliografija hrvatske frazeologije*, 2010, Желка ФИНК АРСОВСКИ, Барбара КОВАЧЕВИЧ, Анита ХЪРНЯК). Около едно десетилетие по-рано в Германия се появява такава библиография на българската фразеология (*Die bulgarischen Phraseologismen. Auswahlbibliographie*, 2001, Юлия ЛИХТЕНБЕРГ). Още едно десетилетие пък по-рано своята библиография издават словашките фразеолози (*Bibliografia slovenskej idiomatiku, frazeológie a paremiológie*, 1992, Петер ДЮРЧО, Йозеф МЛАЦЕК, Яна СКЛАДАНА и Зузана ПРОФАНТОВА). Подобен тип публикация засега липсва само в Чехия, въпреки изключителните постижения в теоретичното разработване на фразеологията и във фразеографията. Словашката фразеология също заслужава една актуализация на своята библиография, понеже за последните двадесет години са се появили много нови статии и изследвания, които заслужават да бъдат включени в един специализиран монодисциплинарен тип библиография.

5) Заключение

Като сравним ставащото в чешката, словашката, хърватската и българската фразеология от 70-те години до 2010 г., всяка от посочените езикови среди има с какво да се похвали (чешки четиритомен речник, словашко терминологично помагало, хърватско обработване на диалектна фразеология, българско изобилие на най-различните фразеологични речници), но има и бели места, които тепърва чакат да се попълнят или решат (преди всичко липсва основен словашки фразеологичен речник, липсва пълноценна основна монография върху хърватската фразеология, съществува несъответствие на българска теоретична концепция в областта на фразеологията спрямо другите три разглеждани национални концепции, най-малко в основната терминология на дисциплината /бълг. *фразем* не отговаря на хърв. *frazem*, слов. *frazéma* нито чеш. *frazém*/).

В таблицата по-долу добре се виждат в сравнителен план както успехите, така и недостатъците на отделните национални фразеологии. В броя на монографиите са включени дълги теоретични статии, които са в рамките на съответно лексикологично изследване (при Чермак и Мелвингер).

****	чешки	словашки	хърватски	български
монографии	3 3-Ф. Чермак	4 3-Й. Млацек 1-Ф. Мико	2 1-А. Менац 1-Я. Мелвингер	2 1-К. Ничева 1-В. Кювлиева- Мишайкова
съпоставителни монографии	1 1-П. Крейчи	2 1-М. Добрикова 1-М. Кошкова		
основни речници	1 SČFI 4-томен		1 FRHSJ 1-томен	2 ФРБЕ 2-томен ФСРБЕ 1-томен
други речници	1 SSF	1 MFS	1 HFR	4 НФРБЕ ФРБЕ

				КБФР МФРБЕ
спец. монографии и речници	2 1 чов. 1 жив.	3 1 чов. 1 прир. 1 синт.	6 1 срв. 2 ист. 3 диал.	2 1 срв. 1 библи.
преводни речници			2 НЃСFR HSRPF	
речници от по-старо време	1 Я. Заоралек	2 А. П. Затурецки П. Твърди		
библиографии и терм. помагала		терм.-1 бгрф.-1 FT BSIFP	бгрф.-1 VHF	бгрф.-1 BPhAb

СПИСЪК НА ОПИСВАНАТА ЛИТЕРАТУРА:

Българска литература:

- АЛЕКСАНДРОВА Здравка – БОГДАНОВА Палма: *Кратък български фразеологичен речник*. София, 1981.
- ВЪТОВ Върбан: *Малък фразеологичен речник на българския език*. Велико Търново, 1999.
- ВЪТОВ Върбан: *Библията в езика ни. Речник на фразеологизмите с библейски произход*. Велико Търново, 2002.
- КЮВЛИЕВА-МИШАЙКОВА Веса: *Устойчивите сравнения в българския език*. София, 1986.
- КЮВЛИЕВА-МИШАЙКОВА Веса: *Фразеологизмите в българския език*. София, 1986.
- LICHTENBERG Julia: *Die bulgarischen Phraseologismen. Auswahlbibliographie*. Frankfurt/Main, 2001.
- НАНОВА Ани: *Фразеологичен синонимен речник на българския език*. София, 2005.
- НИЧЕВА Кети: *Българска фразеология*. София, 1982/1983 (учебник).
- НИЧЕВА Кети: *Българска фразеология*. София, 1987.
- НИЧЕВА Кети: *Нов фразеологичен речник на българския език*. София, 1993.
- НИЧЕВА Кети – СПАСОВА-МИХАЙЛОВА Сийка – ЧОЛАКОВА Кристилина: *Фразеологичен речник на българския език*. София, 1974 (том 1: А-Н), 1975 (том 2: О-Я).
- НИЧЕВА Мира: *Фразеологичен речник на българския език*. Пловдив, 2002.

Хърватска литература:

- FINK ARSOVSKI Željka: *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*. Zagreb, 2002.
- FINK ARSOVSKI Željka et al.: *Hrvatsko-slavenski rječnik poredbenih frazema*. Zagreb, 2006.
- FINK ARSOVSKI Željka – KOVAČEVIĆ Barbara – HRNJAK Anita: *Bibliografija hrvatske frazeologije i CD s popisom frazema analiziranih u znanstvenim i stručnim radovima*. Zagreb, 2010.
- KOLENIĆ Ljiljana: *Riječ o riječima: iz hrvatske leksikologije i frazeologije 17. i 18. stoljeća*. Osijek, 1998.
- KOLENIĆ Ljiljana: *Riječi u svezama: povijest hrvatske frazeologije*. Osijek, 2006.
- MAREŠIĆ Jela – MENAC-MIHALIĆ Mira: *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima*. Zagreb, 2008.
- MATEŠIĆ Josip: *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*. Zagreb, 1982.
- MATKOVIĆ Dinko: *Rječnik frazema i poslovice govora Vrboske na otoku Hvaru*. Jelsa, 2004.
- MELVINGER Jasna: *Frazeologija*. // Jasna Melvinger: *Leksikologija*. Osijek, 1989.
- MENAC Antica: *Hrvatska frazeologija*. Zagreb, 2007.
- MENAC Antica – FINK ARSOVSKI Željka – VENTURIN Radomir: *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb, 2003.
- MENAC Antica – SESAR Dubravka – KUCHAR Renata: *Hrvatskosrpsko-češko-slovački frazeološki rječnik*. Zagreb 1986.
- MENAC Antica – SESAR Dubravka – KUCHAR Renata: *Hrvatsko-češko-slovački frazeološki rječnik s indeksom čeških i slovačkih frazema*. Zagreb 1998.
- MENAC-MIHALIĆ Mira: *Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj: s rječnikom frazema i značenjskim kazalom s popisom sinonimnih frazema*. Zagreb, 2005.

Словашка литература:

- DOBRIKOVÁ Mária: *Vlastné meno ako komponent slovenských a bulharských frazém*. Bratislava, 2008.
- ĐURČO Peter – MLACEK Jozef – SKLADANÁ Jana – PROFANTOVÁ Zuzana: *Bibliografija slovenskej idiomatiky, frazeológie a paremiológie*. Bratislava, 1992.
- KOŠKOVÁ Mária: *Z bulharsko-slovenskej frazeológie*. Bratislava, 1998.
- KROŠLÁKOVÁ Ema – HABOVŠTIAKOVÁ Katarína: *Človek v zrkadle frazeológie*. Bratislava, 1990.
- KROŠLÁKOVÁ Ema – HABOVŠTIAKOVÁ Katarína: *Frazeologický slovník. Človek a príroda vo frazeológii*. Bratislava, 1996.
- MIKO František: *Frazeológia v škole*. Bratislava, 1989.

MLACEK Jozef: *Zo syntaxe frazeologických jednotiek*. Bratislava, 1972.
MLACEK Jozef: *Slovenská frazeológia*. Bratislava, 1977, 1984.
MLACEK Jozef: *Tvari a tváre frazém v slovenčine*. Bratislava, 2001.
MLACEK Jozef: *Štúdie a state o frazeológii*. Ružomberok, 2008.
MLACEK Jozef – ĎURČO Peter et al.: *Frazeologická terminológia*. Bratislava, 1995.
SMIEŠKOVÁ Elena: *Malý frazeologický slovník*. Bratislava, 1974, 1977, 1983, 1988, 1989.
TVRDÝ Peter: *Slovenský frazeologický slovník*. Trnava, 1931, Prešov – Praha, 1934-1937.
ZÁTURECKÝ Adolf Peter: *Slovenská přísloví, pořekadla a úsloví*. Praha, 1896.
ZÁTURECKÝ Adolf Peter: *Slovenské přísloví, porekadlá a úsloví*. Bratislava, 1965, 1975.
ZÁTURECKÝ Adolf Peter: *Slovenské přísloví a porekadlá* (ed. Jozef Mlacek). Bratislava, 1996.
ZÁTURECKÝ Adolf Peter: *Slovenské přísloví, porekadlá, úsloví a hádanky*. Bratislava, 2006.

Чешка литература:

BEČKA Josef Václav: *Slovník synonym a frazeologismů*. Praha, 1977, 1982.
ČERMÁK František: *Idiomatika a frazeologie češtiny*. Praha, 1982.
ČERMÁK František: *Frazeologie a idiomatika*. // Josef Filipec – František Čermák: *Česká lexikologie*. Praha, 1985.
ČERMÁK František: *Frazeologie a idiomatika česká a obecná*. Praha, 2007.
ČERMÁK František – HRONEK Jiří – MACHAČ Jaroslav: *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. Praha, 1983, 2009 (*Přirovnání*), 1988, 2009 (*Výrazy neslovesné*), 1994, 2009 (*Výrazy slovesné*).
ČERMÁK František – HOLUB Jan – BLATNÁ Renata – KOPŘIVOVÁ Marie: *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. Praha, 2009 (*Výrazy větné*).
KREJČÍ Pavel: *Bulharská a česká publicistická frazeologie ve vzájemném srovnání*. Brno, 2006.
MRHAČOVÁ Eva: *Názvy zvířat v české frazeologii a idiomatice*. Ostrava, 1999.
MRHAČOVÁ Eva: *Názvy částí lidského těla v české frazeologii a idiomatice*. Ostrava, 2000.
ZAORÁLEK Jaroslav: *Lidová rčení*. Praha, 1947, 1963, 1996, 2000, 2009.

ЛИТЕРАТУРА:

Дамборски 1974: Damborský J. Slovenská lexikológia II. // *Naše řeč* № 5/57 (1974). 02.11.2010 <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5798>>.
Добрикова 2008: Dobříková M. *Vlastné meno ako komponent slovenských a bulharských frazém (na pozadí asymetrie frazeologických koncepcií)*. Bratislava: ASTOR Slovakia 2008, 18.
Ничева 1993: Ничева К. *Нов фразеологичен речник на българския език*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 1993, 458, 461.